ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Փետրուար ամսուան մէջ երկու նշանաւոր դիպուած հանդիպեցաւ, որ բոլոր աշխարհի քաղաքական մտադրութիւնը գրաւեց, եւ գրեթէ ամբողջ ամիս մը զանազան գրաւոր յօդուածոց եւ խօսակցութեան նիւթ մատակարարուց: Այս է Աւստրիոյ-Հունգարիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ դրուած նիզակակցութեան դաշնց հրատարակութիւնն ու Պիզմարք իշխանին նշանաւոր ճառախօսութիւնը:

Որովհետեւ շատ ժամանակէ վեր այլեւայլ տարբեր գաղափարներ տարածուած էին աւստրիական-գերմանական նիզակակցութեան դաշնց վրայ, 1879 էն սկսեալ գաղտնի պահուած բովանդակութիւնն ամսոյս 3ին պաշտօնական լրագրաց մէջ հրատարակուեցաւ Պերլին, Վիեննա եւ Պուտապէշտ ի միասին:

Այս դաշնց, որ դրուած է յանուն երկուց Վեհապետաց Աւստրիոյ-Հունգարիոյ Արտաքին գործոց պաշտօնէին՝ Անտրաշի կոմսին եւ Գերմանիոյ մեծ դեսպանին՝ Ռայս իշխանին մէջ եւ ասոնց ստորագրութեամբը վաւերացուած է յամի 1879 Հոկտ. 7, էական նպատակն է իրենց երկրին ու ազգաց խաղաղութիւնն եւ նաեւ Պերլինի դեսպանաժողովին հետեւութեամբն հաստատուած եւրոպական խաղաղութիւնը պահպանել: Իսկ մասնաւոր նպատակն այս է: Երբ Մենշոֆ ժամանակն գերմանական եւ ռուսական լրագրաց վէճերն անվերջանալի էին եւ Ռուսիոյ զինուորական պատրաստութիւններն օր քան զօր կ՚առաւելուին, որեւիցէ վտանգի առաջն առնելու համար միաբանեցան երկու տէրութիւնք գիրաք պաշտպանել եւ իրարու մի տէրութիւն պատերազմիլ եւ խաղաղութեան դաշինք դնել: Այսինքն՝ ի դիպուածի՝ զոր չեն կարծեր, երկու տէրութիւններէն մին Ռուսիոյ կողմանէ յարձակում կրէ, կը պարտաւորին երկու տէրութիւնք եւս իրենց բովանդակ զինուորական զօրութեամբ հաստատակաց թշնամոյն դէմ կռուիլ եւ դաշինքն եւս ի միասին դնել կամ չդնել: Դարձեալ եթէ որեւիցէ տէրութիւն այս երկու դաշնակից տէրութեանց միոյն վրայ յարձակի, միւսն ոչ միայն յարձակողին պիտի չօգնէ, այլ եւ զոնէ բարեացակամ չէ զոքութիւն մը պիտի ցուցընէ իւր դաշնակցին: Բայց եթէ սոյն յարձակող տէրութիւնը Ռուսիոյ կողմանէ իրական զինուորական օգնութիւն զտնէ, նախընթաց յօդուածոյն մէջ յիշատակեալ պայմանաց համեմատ՝ դաշնակիցն իւր բովանդակ զինուորական օգնութեամբը յարձակում կրողին պիտի օգնէ:

Ասոնք են ահա նիզակակցութեան դաշնց բովանդակած էական կէտերը, որոնցմէ յայտնի կը տեսնուի, թէ երկուց տէրութեանց միտքն է իրենց գիրքնը պաշտպանողական եղանակաւ ապահովել որեւէ յարձակման դէմ, բայց ոչ միանգամայն այս կամ այն տէրութեան դէմ՝ յարձակողականի համար իրարու հետ միանալ:

Սոյն դաշնց հրատարակութեան հետ սերտ յարաբերութիւն ունի Պիզմարք իշխանին նշանաւոր եւ դարձուլուկ կազմող ճառախօսութիւնը, զոր ամսոյս 6ին պետութեան խորհրդանոցին մէջ խօսեցաւ զինուորական նպատակաց համար տէրութեան խնդրած 281 միլիոն մարքի փոխառութեան ժամանակ, որուն մեծագոյն մասը պիտի գործածուի ըստ նոր կարգադրութեանց կազմելի զաւառապահ զօրաց նոր գնդերուն համար:

Իշխանին այս ճառախօսութեան մէջ իւր գերազանց քաղաքագիտութեամբը զոհացուցիչ տեսութիւն մը կ՚ընէ գրեթէ վերջին 40 տարուան միջոցին Եւրոպայի մէջ հանդիպած քաղաքական դիպուածոց, բայց ի մասնաւորի Բրուսիոյ ու Գերմանիոյ վարած քաղաքականութեան վրայ. դարձեալ Ռուսիոյ նկատմամբ Գերմանիոյ բռնած բարեկամական ընթացքին, ներկայ ընդհանուր քաղաքական վիճակին եւ ի մասնաւորի Աւստրիոյ-Հունգարիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ դրուած նիզակակցութեան դաշնց վրայ, որուն նպատակն ու հրատարակութեան վախճանը կը մնէնէ ու կը յաւելու, թէ ոչ միայն սպառնալիք մը չէ այլ՝ ուղղեալ որեւիցէ տէրութեան, այլ մանաւանդ իրաց վիճակը լուսաւորելով՝ ջանք ու ճիգ մը հասարակաց խաղաղութիւնը պահպանելու: Հուսկ յետոյ գալով սոյն զինուորական նոր կարգադրութեանց ու փոխառութեան, կը յայտնէ թէ այս եւս ապացոյց մ՚է հասարակաց խաղաղութիւնը պահպանելու. վասն զի այն ժամանակ Գերմանիա կարող է շարել ի ճակատու միլիոն մը քաջակիրթ զինուորաց մէկկողմն, ու միլիոն մը նոր ոպիսի զինուորաց միւս կողմն. բաց աստի միլիոն մ՚եւս պահեստի զինուորաց կրնայ ի հարկաւորութեան հանել ի ճակատ: Այս անմեղական ապահովութիւնն ոչ միայն Գերմանիոյ վրայ իւր բարեբարոյ ազդեցութիւնը կ՚ընէ եւ ազգն երեւակայութիւններէ կը պահպանէ, այլ նաեւ թշնամեաց զգուշութիւն ու երկիւղ կը յանէ: — Այսպէս Պիզմարք:

Մենք մեր խորհրդածութիւնն այս երկու գլխաւոր դիպուածոց վրայ զանց կ՚անենք այլ եւ այլ պատճառաց համար, եւ կը յուսանք որ այն անձինք՝ որոնք նոր խօսակցութեան ցովանդակութիւնն ըստ մեծի մասին կարդացած են, մեր ընելու խորհրդածութիւններն արդէն մասամբ իւիք ըրած են: Միայն կը ծանուցանենք, որ սոյն նշանաւոր ճառախօսութեան արդիւնքն անհամեմատ մեծ եղաւ, վասն զի գրեթէ բովանդակ աշխարհ լիաբերան հոչակեց Պիզմարք իշխանին խորին քաղաքականութիւնն, եւ ամենքն այս երկու դէպքերն իբրեւ գրաւական խաղաղութեան պահպանման նկատեցին:

Գերմանիոյ թագաժառանգին հիւանդութեան վրայ գրեթէ երկու ամսէ ի վեր զոհացուցիչ լուրք սփռուած էին, բայց քանի մը շաբաթ յառաջ կոկորդի ախտն այնչափ զայրացած էր, մինչեւ հարկադրեցան ներկայ եղող բժիշկք շնչափողոյ վտանգաւոր հատման ձեռնարկել: Թէեւ հատումն յաջողած է, սակայն թագաժառանգին առողջութեան լուրերն երկբայական են եւ շատ անգամ իրարու հակառակ: Ամենուշտ առաջիկայ ամիսք հատու վճիռ մը կու տայ ախտին ճշմարիտ վիճակին վրայ:

Ինչպէս վերը յիշատակեցինք, Պիզմարք իշխանին ճառախօսութենէն ետեւ Ռուսիոյ մեծ դեսպանը՝ Շուվալով կոմս Պիզմարք իշխանին եւ անոր որդւոյն հետ քանակցութեան մէջ մտած է Պուլկարիոյ վիճակը դեսպանագիտական կերպով ուղիղ ճամբան բերելու համար: Ըստ նորագոյն լրոց՝ Ռուսիոյ մեծ դեսպանը Նելիտոֆ բարձրագոյն Դրան առաջարկեր է, որ Պուլկարիոյ ապօրինաւոր դրութեան դարձնէ իւր մտադրութիւնն եւ վայրկեան մը յառաջ իրերը կարգի դնէ: Սոյն առաջարկութիւնն ըրեր են նաեւ Գաղղիոյ եւ Գերմանիոյ մեծ դեսպանները:

Իսկ Անգղիոյ կառավարութեան նկատմամբ ըստ բաւականի ծանօթ եղած լրերն յայտնի կը յանգին, որ Անգղիա Պուլկարիոյ համար ամենափոքրիկ փոփոխութիւնն իսկ Պերլինի դեսպանաժողովոյն որոշմանց մէջ բացարձակապէս կը մերժէ:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ
Հ· ՈՒՔՓԱՆԵԱԼ Վ· ՊԱՐՈՆԶ

ՎԻԵՆՆԱ, ՄԻԽԻԹԱՐԵԱՆ ՑՊԱՐԱՆ (W. HEINRICH)

digitised by A.R.A.R.@